

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ในจังหวัดยโสธร เป็นการศึกษาข้อมูลวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกิจกรรมผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้าโดยศึกษาถึงสภาพของกรรมการกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม สภาพปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของกรรมการ ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงิน ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลงานวิจัยที่เคยมีผู้เรียบเรียงไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิจัย โดยแบ่งการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 กลุ่มและการดำเนินงานกลุ่ม
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและจัดการ
 - 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
 - 1.3.1 ความหมายและความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน
 - 1.3.2 พระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน
 - 1.3.3 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
 - 1.3.4 การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน
2. สถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร
3. สถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ของจังหวัดยโสธร
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 กลุ่มและการดำเนินงานกลุ่ม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2556:11-2) กล่าวว่า กลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การที่คนสองคนขึ้นไปมารวมกันปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคล เพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กลุ่มประกอบด้วย เป้าหมายของกลุ่ม สมาชิก ผู้นำกลุ่ม กฎระเบียบการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มที่ทำร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน และเงินทุนกลุ่มไว้ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

บัณฑิตา ศรีชัยมูล (2547 : 22 และ 27) กล่าวว่า กลุ่ม คือ การรวมกันของบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัดและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ตลอดจนมีบรรทัดฐานที่กลุ่มกำหนดขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกถือปฏิบัติ มีความสามัคคี ความผูกพัน มีการแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และมีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเส้นทางการติดต่อและการปฏิบัติระหว่างสมาชิก และกล่าวว่า กลุ่มอาชีพ หมายถึง การรวมกลุ่มผู้มีความรู้ความชำนาญ และความสนใจในด้านใดด้านหนึ่ง ในการผลิต แปรรูป เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม และเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน มีกระบวนการบริหารจัดการตามหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานเป็นระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มเอง

สาคร ศรีสุขวงศ์ (2550 : 293) ให้ความหมายว่า กลุ่ม (Group) หมายถึง บุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีการติดต่อสื่อสาร และมีอิทธิพลระหว่างกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่ประสงค์ร่วมกัน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2550 :46) ให้ความหมายว่า กลุ่ม (Group) ในความหมายทางจิตวิทยา หมายถึง การรวมตัวของคนหลายคน ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาหนึ่ง คนเหล่านี้จะมีการรับรู้ในตนเองว่าพวกเขาขึ้นต่อกันและกันในอันที่จะปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันของเขาเหล่านั้นหรือ กลุ่ม (Group) หมายถึง คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

มีการติดต่อหรือ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มงาน กลุ่มอาชีพ กลุ่มค้าขาย เป็นกระบวนการที่ทำให้กลุ่มแตกต่างไปจากการรวมตัวกัน

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2558:6-7) กล่าวว่า กลุ่มต้องมีหลายคนมารวมกันจึงต้องมี คณะกรรมการไว้ และต้องแบ่งหน้าที่กัน กรรมการจะเป็นผู้วางนโยบายทิศทางการทำงานให้ เป็นไปตามที่กลุ่มต้องการ ที่สำคัญจะต้องมาจากการเลือกของคนทั้งกลุ่ม และควรกระจายกรรมการ ให้ครอบคลุมพื้นที่กลุ่ม ควรตั้งกรรมการทำหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

ประธาน ทำหน้าที่ดูแลการทำงานของกรรมการทั้งหมดให้ทำหน้าที่โปร่งใส เป็นไปตามแผนงาน เป็นผู้ประสานงานระหว่างกรรมการและสมาชิก รวมทั้งประสานงานกับคน ภายนอกแทนกลุ่ม

รองประธาน ทำหน้าที่ช่วยงานตามที่ประธานมอบหมาย

เลขานุการ ช่วยจัดบันทึกการประชุม ช่วยประธานติดตามงาน ติดต่อ บุคคลภายนอก และดูแลเอกสารต่างๆ

เหรัญญิก ดูแลเรื่องการเงินทั้งหมด ตั้งแต่เก็บค่าธรรมเนียมจากสมาชิก เก็บเงินจาก การขายสินค้า และเก็บรักษาเงินไว้ในที่ปลอดภัย จัดบันทึกเกี่ยวกับการรับจ่ายเงิน และทำบัญชีให้ ถูกต้องเป็นปัจจุบัน

ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่สื่อสาร ให้ข้อมูลระหว่างกรรมการและสมาชิก รวมทั้ง กับบุคคลภายนอกกลุ่ม

สรุปว่า การดำเนินงานกลุ่มเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เป็นกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันทำโดยตลอดหรือเป็นกิจกรรมที่สมาชิกแยกกันทำได้ แต่มีการ รวมกลุ่มในเรื่องการจัดการบางอย่างหรือมีข้อตกลงบางอย่างร่วมกันขึ้นอยู่กับการเป็นไปได้และ ความเหมาะสมของกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

นันทา บุรณะธนัง (2556:7-9) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการใช้ศาสตร์ และศิลป์ในการสร้างความร่วมมือกันทำงาน หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตั้งแต่สอง คนขึ้นไป โดยการให้ทรัพยากรดำเนินกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการบริหารมี การดำเนินการเป็นกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผนงาน การจัดรูปงาน การบริหารทรัพยากร

การอำนวยการ และการงบประมาณ ซึ่งการบริหารงานมีปัจจัยองค์ประกอบคือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2551 : 8-9) ได้ให้ความหมายของ การบริหารงานว่า หมายถึง การทำงานโดยใช้ทรัพยากร ได้แก่ คน เงิน และวัสดุ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์

การจัดการ หมายถึง การทำให้งานต่างๆสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ ผู้บริหารหรือผู้นำจะไม่ปฏิบัติเอง แต่จะเป็นผู้ที่มีบทบาท คอยช่วยจัดให้ทุกคนทำงาน มอบหมายงาน ควบคุมการทำงาน และการติดตามประเมินผล เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

นนธิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2543 : 3-5) กล่าวว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในองค์กรสำหรับองค์กรธุรกิจชุมชนประกอบด้วย การศึกษาภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร การประเมิน และกลยุทธ์การบริหารจัดการ จำแนกเป็น 4 หมวด คือ การบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการการเงิน การบริหารจัดการการผลิต และการบริหารจัดการการตลาด ดังนี้

1. การบริหารจัดการบุคคล แบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ คือ 1) ทรัพยากรบุคคล 2) โครงสร้างองค์กร 3) ผลประโยชน์ 4) กฎระเบียบ 5) การประสานงานและการสื่อสาร 6) วัฒนธรรมองค์กร 7) การมีส่วนร่วม

2. การบริหารจัดการการเงิน แบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ คือ 1) การระดมทุน-สภาพคล่องทางการเงิน 2) ระบบบัญชีการเงิน 3) การวางแผนงานและการเงิน

3. การบริหารจัดการการผลิต แบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) การจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด

สรุปการบริหารจัดการเป็นการทำงานต่างๆโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่โดยมีการวางแผนในองค์กรมีการบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการการเงิน การบริหารจัดการการผลิต ให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายที่วางไว้

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

1.3.1 ความหมายและความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2549:1) ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนว่า การประกอบการโดยคนในชุมชน เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองต่อการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิต การแปรรูป การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในครอบครัวในชุมชน เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นการดำเนินการ

อย่างเป็นระบบและด้วยรูปแบบที่ทันสมัย ใช้ทุนและเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองชุมชน และตลาดในวงกว้าง

ยุพา อินทราเวช (2555:5) ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนว่า หมายถึงการประกอบการของชุมชน ที่คนกลุ่มในชุมชนเป็นเจ้าของและร่วมกันดำเนินการ ด้วยการใช้ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสม และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ด้วยการผลิตสินค้าหรือบริการตอบสนองการพึ่งตนเอง และการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกลุ่มคนหรือคณะบุคคลที่ดำเนินการอาจเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นก็ได้

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน(2548:2) ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชนว่า กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552:1) ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชนว่า การประกอบกิจการของชุมชน ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต ทรัพยากร และทุนต่างๆ โดยภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อสร้างรายได้ สวัสดิการ ความมั่นคงให้ครอบครัวและชุมชน และมุ่งเน้นประโยชน์ทางสังคมของชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ โดยผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนสำคัญในการดำเนินกิจการที่เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกัน มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของการพัฒนาและพึ่งตนเองได้

จากการกล่าวข้างต้นวิสาหกิจชุมชนพอจะสรุปความหมายได้ว่า วิสาหกิจชุมชนหมายถึง การดำเนินกิจการชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ และอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยบุคคลที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน รวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อจัดการทรัพยากรและทุนของชุมชน โดยใช้ความรู้ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ เกิดความเข้มแข็ง และสงบสุขของชุมชน โดยไม่หวังกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว

สรุปวิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือกิจกรรมอื่นที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน รวมตัวกันประกอบกิจการดัง เพื่อสร้างรายได้เป็นการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล บริษัทจำกัด หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

1.3.2 พระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชนเป็นกฎหมายฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการของชุมชนซึ่งร่างขึ้นจากตัวแทนของชุมชน โดยมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดจนพัฒนาความสามารถในการจัดการและรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนมีผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็งพร้อมกับการแข่งขันสินค้าในอนาคต พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 ซึ่งประกอบด้วย 4 หมวด 34 มาตรา ดังนี้ หมวด 1 วิสาหกิจชุมชน หมวด 2 เครื่องหมายวิสาหกิจชุมชน หมวด 3 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน หมวด 4 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนซึ่งสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548: 1-20) ดังนี้

หมวดที่ 1 วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชนต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชนซึ่งประสงค์จะดำเนินการต่อแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ หากวิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์เป็นเวลาสองปีติดต่อกัน กรมส่งเสริมการเกษตรจะมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และวิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกกิจการ

หมวดที่ 2 เครื่องหมายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการบริหารจัดการเครื่องหมายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครื่องหมายวิสาหกิจชุมชนนั้น และการดำเนินการของเครื่องหมายวิสาหกิจชุมชนต้องเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ เครื่องหมายวิสาหกิจชุมชนจะดำเนินการให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครื่องหมายในเรื่องการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัย การให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิตการให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่น ๆ นอกจากนั้นยังให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครื่องหมาย ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครื่องหมาย รวมทั้งประสานงานกับเครื่องหมายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน

และเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 3 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีจำนวน 28 คน ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ในแต่ละจังหวัดมีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ เกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด

หมวดที่ 4 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วสามารถขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจาก คณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิจึงมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังให้การสนับสนุนในการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความ

ร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาครัฐกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนด้วย

1.3.3 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2551:1-18) กล่าวถึงการปฏิบัติงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนว่าบทบาทของสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย มีดังนี้

1. บทบาทของสำนักงานเกษตรจังหวัด

1.1 ด้านการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ แจกข้อมูลข่าวสารสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแก่สำนักงานเกษตรอำเภอและร่วมกำหนดเป้าหมายแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ

1.2 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อมูลวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายที่จดทะเบียน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนและแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแต่ละอำเภอโดยจำแนกประเด็นในการขอรับการสนับสนุนออกเป็นด้านต่างๆ เช่น ด้านเทคโนโลยีด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านปัจจัยการผลิต ด้านเงินทุน เป็นต้น ตามความเหมาะสมและยกย่องบทบาทภารกิจในการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับด้านดังกล่าว

1.3 การประชุมคณะกรรมการ/คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนระดับจังหวัด ใช้กลไกการประชุมผลักดันและขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในด้านต่างๆตามบทบาทและภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

1.4 ประสานงานและอำนวยความสะดวกรวมทั้งติดตามการส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ กรณีที่การส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนมีอุปสรรคในด้านระเบียบ กฎหมาย หรือข้อบังคับภาพรวมของประเทศให้เสนอต่อสำนักงานเลขานุการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ไข

1.5 เป็นศูนย์กลางข้อมูลการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเพื่อให้ผู้รับบริการทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนได้รับทราบและเข้าใจอย่างทั่วถึง

2. บทบาทของสำนักงานเกษตรอำเภอ

2.1 รวบรวมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การประชุมคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนอำเภอ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการกำหนดเป้าหมายการวางแผนดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับอำเภอและนำเสนอต่อหน่วยงานภาคีหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ

2.2 เพิ่มศักยภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ และพัฒนาทักษะในการจัดประชุมแบบมีอาชีพ การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การใช้คอมพิวเตอร์ในการบันทึกข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2.3 จัดประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอและบูรณาการงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เป็นระบบ โดยใช้กลไกการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอในการกำหนดเป้าหมายแนวทางการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน ตามบทบาทและภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

2.4 จัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน มีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน อำนาจความสะดวกการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเตรียมเอกสารแบบฟอร์มต่างๆพร้อมให้บริการอยู่เสมอ

2.5 สร้างกระบวนการเรียนรู้และจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายแล้วนำเสนอต่อหน่วยงานภาคีหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ เพื่อขอรับการส่งเสริมสนับสนุนต่อไป

2.6 ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทีมเจ้าหน้าที่ดำเนินการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนและสรุปวิเคราะห์ผลการประเมินศักยภาพให้หน่วยงานภาคีหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ รับทราบ

2.7 ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ การเตรียมเอกสารแบบฟอร์มต่างๆ และดำเนินการรับจดทะเบียน ต่อทะเบียน เพิกถอนทะเบียน ตามขั้นตอนที่กำหนดในคู่มือการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการบันทึกและปรับปรุงข้อมูลการจดทะเบียนโปรแกรมระบบงานสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ และคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

2.8 สนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกให้วิสาหกิจชุมชนจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดในคู่มือส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนฉบับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งสรุปผลการจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ และคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

2.9 บูรณาการงานส่งเสริมเชื่อมโยงแผนงานโครงการกับงานส่งเสริม

การเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอและหน่วยงานภาคีต่างๆ โดยใช้เวทีการจัดประชุม คณะอนุกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ เพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายและแนวทางการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการ โดยสอดคล้องกับบทบาทและภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

การส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร ปี 2557

(สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร:2556) สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธรกล่าวว่าได้มีการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร

1.1. สนับสนุนการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัด การประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดและการประชุม คณะอนุกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ

1.2 สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน เช่น ค่าวัสดุสำนักงาน และเอกสารสำคัญในการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

1.3 โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกับแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการ 9 อำเภอ จำนวน 18 วิสาหกิจชุมชน สมาชิก 180 ราย โดยนำสมาชิกวิสาหกิจชุมชนๆละ 10 ราย ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ โดยเน้นเรื่องหลักคิดการบริหารจัดการสู่ความยั่งยืนตามศักยภาพและเงื่อนไขในพื้นที่ พร้อมจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจังหวัดได้รวบรวมจัดทำแผนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคี

1.4 โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กิจกรรม การวิเคราะห์ศักยภาพ/ขีดความสามารถในการแข่งขัน และจัดทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โพนแพงสามัคคี ตำบลน้ำอ้อม อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร

1.5 การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธรได้จัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์สินค้าวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้กับวิสาหกิจชุมชนอีกทางหนึ่งโดยรวบรวมสินค้าวิสาหกิจชุมชนเริ่มแรกจำนวน 50 ชนิดสินค้าลงทางเว็บไซต์ www.วิสาหกิจชุมชนยโสธร.com และเฟซบุ๊กวิสาหกิจชุมชน จ.ยโสธร และเว็บไซต์ www.sceb.doae.go.th ของสำนักเลขานุการวิสาหกิจชุมชน

2. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยโสธร ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในปี 2557 จำนวน 4 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพเย็บเบาะรองนั่ง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บ

กระเป๋اب้านเชียงเพ็ง หมู่ที่ 1,7 อ.ป่าดัว และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีจักสานบ้านดอนเชียง
อำเภอทรายมูล

3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจ
ชุมชนในโครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงานการมัดหมี่และการทอผ้าไหม ฝึกอบรมและศึกษาดูงาน
ที่ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญสิน อำเภอเจริญสิน จังหวัดสกลนคร เรียนรู้เรื่องการ
มัดหมี่ลายต่างๆ การฟักย้อมสีเคมีและฟักการทอผ้าไหมที่ได้มาตรฐาน

4. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร ให้การส่งเสริมการตลาดและการ
ขยายตลาดให้วิสาหกิจชุมชน โดยนำผลิตภัณฑ์ชุมชน โอท็อปเชิงพาณิชย์ไปจัดแสดงและจำหน่าย
ทั้งในประเทศและต่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย

5. สภาเกษตรกรจังหวัดยโสธร ให้การสนับสนุนการสร้างเครือข่าย
ตลาดวิสาหกิจชุมชนอำเภอคำเขื่อนแก้ว

6. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดยโสธร ให้การสนับสนุนด้านการ
ประชาสัมพันธ์ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดยโสธร

7. ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสาขายโสธรให้
การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้กู้ยืมตามหลักเกณฑ์ของธนาคาร

8. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดยโสธร
สนับสนุนสินเชื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและ และร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในการสนับสนุนการ
จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับวิสาหกิจชุมชน

9. สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดยโสธร สนับสนุนให้การสนับสนุน
วิสาหกิจชุมชนใน โครงการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาค 2 กลุ่ม งบประมาณ
85,000 บาท โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน 20 กลุ่ม งบประมาณ 2,000,000 บาท
และโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน งบประมาณ 61,996 บาท

10. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดยโสธร สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน
ซึ่งมีบางกลุ่มเป็นกลุ่ม OTOP ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ของใช้
ผ้าและสมุนไพร โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ เป้าหมาย 450 ราย งบประมาณ
330,000 บาท และการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มผู้ประกอบการ เป้าหมาย 126 ราย งบประมาณ
1,600,000 บาท

1.3.4 การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2551:17) กล่าวว่า การประเมินศักยภาพวิสาหกิจ

ชุมชนเป็นขั้นตอนหนึ่งในแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกำหนด วัตถุประสงค์เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้ค้นหาและเรียนรู้ศักยภาพของตนเอง วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อจะได้กำหนดแผนพัฒนาและขอรับการสนับสนุนได้ตรงตามศักยภาพของตนเอง ดำเนินการประเมิน ทั้งนี้ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนต้องเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยทีมประเมินซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยในการวิเคราะห์และสรุปผลการประเมิน โดยสำนักงานเกษตรอำเภอต้องประสานทีมประเมินชี้แจงทำความเข้าใจกับวิสาหกิจชุมชนถึงความสำคัญและการจัดกระบวนการประเมินศักยภาพ สนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินการประเมินศักยภาพตนเองตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดในคู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และสรุปผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ และคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

กรมส่งเสริมการเกษตร (2550:10) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนว่าการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนดำเนินการใน 2 ส่วน คือ ประเมินกระบวนการในการจัดการ ประกอบด้วยประเด็นทิศทาง การวางแผน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข่าวสาร การบริหารสมาชิกและกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ประเมินผลลัพธ์การประกอบการของวิสาหกิจชุมชน สรุปผลการประเมินร่วมกับวิสาหกิจชุมชน และชี้ให้วิสาหกิจชุมชนเข้าใจศักยภาพในการบริหารจัดการของตนเอง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2555:2-3) กล่าวถึงแนวทางการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

ผู้ประเมิน ประกอบด้วย ผู้นำวิสาหกิจชุมชน ผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน รวมแล้วไม่น้อยกว่า 7 คน

ทีมพี่เลี้ยง มี 2 ระดับ คือ ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ระดับอำเภอประกอบด้วยเกษตรอำเภอและทีมงาน หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับวิสาหกิจชุมชนในการประเมินศักยภาพ และระดับจังหวัด ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดและหน่วยงานภาคีตามที่เหมาะสม มีหน้าที่ให้ความรู้แก่ทีมพี่เลี้ยงระดับอำเภอเกี่ยวกับระบบการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

เครื่องมือ ใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555)

สถานที่ประเมิน ที่ทำการหรือที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน

ช่วงเวลาประเมิน วิสาหกิจชุมชนใหม่ให้ประเมินศักยภาพภายใน 60 วัน

หลังการจดทะเบียนส่วน วิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการประเมินศักยภาพแล้ว และมีการประกอบการไประยะหนึ่ง ควรส่งเสริมให้มีการประเมินศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน โดยอาจประเมินศักยภาพทุกปีหลังการจดทะเบียนหรือตามความต้องการของวิสาหกิจชุมชน

วิธีการประเมิน วิสาหกิจชุมชนประเมินตนเอง โดยมีทีมพี่เลี้ยงระดับอำเภอให้ความช่วยเหลือ

การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลการประเมินศักยภาพในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนเพื่อประมวลผล และพิมพ์ใบแจ้งผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งให้สรุปผลการประเมินศักยภาพบนปกหน้าของแบบประเมินศักยภาพ

การแจ้งผลการประเมินแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน นำใบแจ้งผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนคืนให้วิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ ใช้ทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ใช้ทำแผนการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนของหน่วยงานต่างๆ ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดเวทีเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาวิสาหกิจชุมชน และเพื่อใช้ทำแผนพัฒนาอื่นๆ เช่น แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

2. สถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธรได้รับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในปี 2557 จำนวน 1,168 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ โดยเริ่มจากการส่งเสริมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาตนเอง ศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก และกำหนดแนวทางพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ค้นหาวิสาหกิจชุมชนที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาและเป็นแหล่งเรียนรู้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2557)

3.1 การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร

ข้อมูลจากระบบสารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2557 จังหวัดยโสธรมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้ว จำนวน 1,168 แห่ง มีสมาชิก 20,798 คน ดังนี้

1) อำเภอเมืองยโสธร	จำนวน 73 แห่ง	สมาชิก 1,920 คน
2) อำเภอกำแพงแสน	จำนวน 213 แห่ง	สมาชิก 3,655 คน
3) อำเภอมหาชนะชัย	จำนวน 241 แห่ง	สมาชิก 4,148 คน
4) อำเภอกุดข้าว	จำนวน 62 แห่ง	สมาชิก 1,489 คน
5) อำเภอเลิงนกทา	จำนวน 235 แห่ง	สมาชิก 2,602 คน
6) อำเภอภูคุดชุม	จำนวน 123 แห่ง	สมาชิก 2,361 คน
7) อำเภอป่าดัว	จำนวน 68 แห่ง	สมาชิก 1,594 คน
8) อำเภอทรายมูล	จำนวน 78 แห่ง	สมาชิก 1,802 คน
9) อำเภอไทยเจริญ	จำนวน 75 แห่ง	สมาชิก 1,227 คน

3.2 การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร

สรุปผลการจดทะเบียนและการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร ตัดยอดวันที่ 7 สิงหาคม 2557 มีวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการอนุมัติจำนวน 1,168 แห่ง ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนแล้ว 1,123 แห่ง เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับดี 305 แห่ง ระดับปานกลาง 768 แห่ง และระดับปรับปรุง 50 แห่ง คงเหลือยังไม่ได้ประเมิน 45 แห่ง

3.3 สรุปประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร ตัดยอด วันที่ 7 สิงหาคม 2557 มีวิสาหกิจชุมชน 2 ประเภท คือ กลุ่มการผลิตสินค้า และกลุ่มให้บริการ

1. กลุ่มการผลิตสินค้า ได้แก่

- 1.1 การผลิตพืช จำนวน 317 แห่ง
- 1.2 การผลิตปศุสัตว์ 217 แห่ง
- 1.3 การผลิตประมง 21 แห่ง
- 1.4 การแปรรูปและผลิตภัณฑ์ 142 แห่ง
- 1.5 ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า 295 แห่ง
- 1.6 เครื่องจักสาน 135 แห่ง
- 1.7 ดอกไม้ประดิษฐ์ 25 แห่ง
- 1.8 เครื่องจักรกล 2 แห่ง
- 1.9 ของชำร่วย/ของที่ระลึก 15 แห่ง
- 1.10 ผลิตภัณฑ์สมุนไพร 20 แห่ง

- 1.11 เครื่องดื่มน้ำ 7 แห่ง
- 1.12 เครื่องประดับ/อัญมณี 2 แห่ง
- 1.13 เครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์ 4 แห่ง
- 1.14 เครื่องหนัง 3 แห่ง
- 1.15 การผลิตปัจจัยการผลิต 76 แห่ง
- 1.16 เครื่องปั้น 7 แห่ง
- 1.17 สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ 2 แห่ง
- 1.18 การผลิตสินค้าอื่นๆ 31 แห่ง
- 2. กลุ่มให้บริการ ได้แก่
 - 2.1 ร้านค้าชุมชน 65 แห่ง
 - 2.2 ออมทรัพย์ชุมชน 70 แห่ง
 - 2.3 สุขภาพ 11 แห่ง
 - 2.4 บริการอื่นๆ 67 แห่ง

3. สถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า ของจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประสพผลสำเร็จในการสนับสนุนให้ประชากรในท้องถิ่นผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ เช่น หมอนมัดหมี่ ฝักรัด เป็นต้น การผลิตจะเลือกผ้าทอที่ง่ายและผลิตได้รวดเร็วเพื่อให้ทันกับตลาด ปัจจุบันผลิตผ้าทอด้วยฝ้ายหรือใยสังเคราะห์ เช่น ฝ้ายไหม สีที่ใช้เป็นสีสังเคราะห์ ผ้าที่ทอในยุคปัจจุบันมีกลายรูปแบบตามความเหมาะสมของการใช้สอยมีทั้งผ้าขาวม้า ผ้าไหมมัดหมี่และผ้าลายมัดหมี่ ซึ่งแต่ละอย่างก็มีลวดลายแตกต่างกันออกไป (นิสิตสาขาวิชาภาษาไทย และภาษาเพื่อการสร้างสรรค์งานสื่อสิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2540:110) การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตผ้าทอ/เสื้อผ้า ในจังหวัดยโสธรเกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตคล้ายกัน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีดั้งเดิมและทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น อีกทั้งยังเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และเป็นหนทางอยู่รอดในการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน ในแต่ละกลุ่มส่วนใหญ่จะมีการกำหนดกิจกรรมเองและมีการขยายจากกลุ่มเล็กกลายเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น

จังหวัดยโสธรมีวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมผลิตผ้าทอ/เสื้อผ้าจำนวน 295 กลุ่ม ได้รับงบประมาณและการสนับสนุนด้านวิชาการจากหน่วยงานร่วมบูรณาการ ได้แก่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ยโสธร สภาอุตสาหกรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและ

สหกรณ์การเกษตร เป็นต้น (รายงานข้อมูลการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยโสธร, 2554:36-39) ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนแล้วจำนวน 286 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 96.95 เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับดี 79 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.62 ระดับปานกลาง 195 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 68.18 และระดับปรับปรุง 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 4.20 (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน <http://www.smce.doe.go.th>) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2.1 และ 2.2

ตารางที่ 2.1 แสดงผลการจดทะเบียนและการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
เสื้อผ้าจังหวัดยโสธร

ที่	อำเภอ	จดทะเบียน (แห่ง)	ประเมินศักยภาพ วิสาหกิจชุมชนแล้ว(แห่ง)	ระดับดี (แห่ง)	ปานกลาง (แห่ง)	ปรับปรุง (แห่ง)
1	เมืองยโสธร	13	13	10	3	0
2	คำเขื่อนแก้ว	28	28	4	19	5
3	มหาชนะชัย	34	34	18	14	2
4	ค้อวัง	46	45	3	41	1
5	ป่าดิว	20	20	6	12	2
6	ทรายมูล	73	70	13	56	1
7	กุฉินท	18	18	12	4	2
8	เลิงนกทา	46	40	8	32	0
9	ไทยเจริญ	18	18	5	13	0
รวม	9 อำเภอ	295	286	79	195	12

ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (2557:1)

ตารางที่ 2.2 แสดงรายชื่อวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการประเมินศักยภาพระดับดีของวิสาหกิจชุมชน
ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเสื่อผ้าจังหวัดยโสธร

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
		ตำบล	อำเภอ	
1	กลุ่มกรรไกรทอง	ทรายมูล	ทรายมูล	10
2	กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านโป่ง	นาเวียง	ทรายมูล	32
3	กลุ่มทอผ้าบ้านโคกกลาง	ไผ่	ทรายมูล	12
4	กลุ่มแม่บ้าน ตำบลไผ่	ไผ่	ทรายมูล	47
5	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรุดกว้างตำบลดงมะไฟ	ดงมะไฟ	ทรายมูล	21
6	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองไก่อ่าว	ทรายมูล	ทรายมูล	14
7	กลุ่มแม่บ้านพัฒนาอาชีพบ้านโคกกลาง ต.คู์ลาด	คู์ลาด	ทรายมูล	25
8	กลุ่มหอไตรนาเวียง	นาเวียง	ทรายมูล	15
9	กลุ่มหัตถกรรมบ้านโสกผักหวาน	คู์ลาด	ทรายมูล	26
10	บ้านโสกผักหวาน อำเภอทรายมูล	คู์ลาด	ทรายมูล	41
11	ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสตรี ม.9	ดงมะไฟ	ทรายมูล	15
12	ศูนย์พัฒนาอาชีพกลุ่มแม่บ้าน ตำบลไผ่	ไผ่	ทรายมูล	30
13	หมอนจิ๊ดบ้านหนองไร่	ไผ่	ทรายมูล	15
14	เพื่อการผลิตผักกะยา	โนนเปือย	กุฉินท	8
15	กลุ่มทอผ้าห่มลายลูกหวายบ้านโนนใหญ่	ห้วยแก้ง	กุฉินท	10
16	กลุ่มทอเสื่อกกแม่บ้านเกษตรกรบ้านโนนเปือย	โนนเปือย	กุฉินท	46
17	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านกุฎไกรสร	หนองหมี่	กุฉินท	21
18	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคำกลาง หมู่ 13	กุฉินท	กุฉินท	27
19	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านจวงเจริญ	หนองหมี่	กุฉินท	20
20	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาสะแบง หมู่ที่ 6	โนนเปือย	กุฉินท	8
21	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโนนยาง	กำแมด	กุฉินท	136
22	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยค้อ หมู่ 13	กำแมด	กุฉินท	27
23	กลุ่มเย็บกระเป๋ที่บ้านพรเจริญ	คำน้ำสร้าง	กุฉินท	13
24	กลุ่มสตรีทอผ้าด้วยกี่กระตุกบ้านหนองแหน	หนองแหน	กุฉินท	19

ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (2557:1)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
		ตำบล	อำเภอ	
25	กลุ่มสตรีทอผ้าตำบลโพนงาม	โพนงาม	กุฉินารายณ์	39
26	กลุ่มทอผ้าไหม หมู่ที่ 7	ชุมเงิน	เมือง	8
27	กลุ่มทอเสื่อ หมู่ 4	คูทุ่ง	เมือง	26
28	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าไหม-ผ้าฝ้าย	ค้อเหนือ	เมือง	20
29	กลุ่มแม่บ้านหมอนจิด หมู่ 7	หนองคู	เมือง	19
30	กลุ่มร้านค้าบ้านสะเดา หมู่ 13	ตาบทอง	เมือง	10
31	กลุ่มสตรีผลิตหมอนเบาะปักมือ บ.หนองเรือ	หนองเรือ	เมือง	29
32	กลุ่มสตรีเย็บหมอนจิด ม.6	หนองหิน	เมือง	16
33	กลุ่มสตรีเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง ม.7	หนองหิน	เมือง	20
34	กลุ่มอาชีพเย็บเบาะรองนั่ง	หนองเรือ	เมือง	22
35	ทีนออนหมอนจิด	สิงห์	เมือง	21
36	กลุ่มทอผ้าบ้านหนองทา	นาแก	คำชะอี	16
37	กลุ่มส่งเสริมอาชีพทำขนมบ้านหนองเลิง	แคนน้อย	คำชะอี	7
38	กลุ่มสตรีพัฒนาปลาอีด	นาแก	คำชะอี	27
39	ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปแคนน้อย	แคนน้อย	คำชะอี	13
40	กลุ่มสตรีพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศรีฐาน หมู่ 3	ศรีฐาน	ป่าดัว	25
41	ดาวกระจาย หมอน สมุนไพร	กระจาย	ป่าดัว	11
42	สตรีพัฒนาตำบลศรีฐาน หมู่ 9	ศรีฐาน	ป่าดัว	27
43	กลุ่มทอผ้าลายกาบกล้วย	โพธิ์ไทร	ป่าดัว	9
44	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกระจาย 3 ร่วมพัฒนา	กระจาย	ป่าดัว	30
45	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรศรีพัฒนาป่าดัว	โพธิ์ไทร	ป่าดัว	29
46	ผ้าห่มใยสังเคราะห์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแดง ม. 2	โนนทราย	มหาชนะชัย	19
47	สายใยการทอ บ้านหัวเมือง หมู่ 9	หัวเมือง	มหาชนะชัย	14
48	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าบ้านเลียบ หมู่ 3 , 6	โนนทราย	มหาชนะชัย	41

ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (2557:1)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
		ตำบล	อำเภอ	
49	กลุ่มเย็บผ้าบ้านหัวเมือง หมู่ 1	หัวเมือง	มหาชนะชัย	13
50	กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่-ผ้าฝ้ายบ้านหัวเมือง หมู่ 8	หัวเมือง	มหาชนะชัย	28
51	กลุ่มสตรีเย็บผ้าบ้านชำ หมู่ 3	สงยาง	มหาชนะชัย	25
52	ทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคูสองชั้น หมู่ 13	หัวเมือง	มหาชนะชัย	17
53	ทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านชัยประสิทธิ์ หมู่ 11	ม่วง	มหาชนะชัย	19
54	ทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านผือฮี หมู่ 1	ผือฮี	มหาชนะชัย	25
55	ทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดอนผึ้ง หมู่ 4	บากเรือ	มหาชนะชัย	19
56	ทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านโนนยาง หมู่ที่ 3	พระเสาร์	มหาชนะชัย	15
57	ทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสร้างแป้น หมู่ 6	สงยาง	มหาชนะชัย	35
58	ทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเหมือด หมู่ 5	ฟ้าหยาด	มหาชนะชัย	15
59	ทอผ้าภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านบึงแก หมู่ 1	บึงแก	มหาชนะชัย	8
60	ทอผ้าไหมมัดหมี่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านโนนยาง หมู่ 10	พระเสาร์	มหาชนะชัย	20
61	ทอผ้าไหมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบึงแก หมู่ 1	บึงแก	มหาชนะชัย	17
62	ทอผ้าไหมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองตุ หมู่ 6	หัวเมือง	มหาชนะชัย	15
63	แปรรูปขนมทองม้วนสมุนไพรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านท่าช้าง หมู่ 6	บากเรือ	มหาชนะชัย	21

ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (2557:1)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่อยู่		จำนวนสมาชิก
		ตำบล	อำเภอ	
64	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรโพนแขวงสามัคคี หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำอ้อม	น้ำอ้อม	ค้อวัง	23
65	กลุ่มแม่บ้านบักน้อย หมู่ที่ 6 ตำบลกุดน้ำใส	กุดน้ำใส	ค้อวัง	47
66	กลุ่มแม่บ้านโพนเมือง หมู่ที่ 4 ตำบลฟ้าห่วน	ฟ้าห่วน	ค้อวัง	20
67	กลุ่มทอผ้าลูกหวายบ้านนาขาม	สามแยก	เลิงนกทา	8
68	กลุ่มแม่บ้านทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ท่าลาด	สร้างมิ่ง	เลิงนกทา	24
69	กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมกุดเสถียร	สร้างมิ่ง	เลิงนกทา	7
70	ทอผ้าลายขิดคอนมะซ่อม	โคกสำราญ	เลิงนกทา	9
71	แปรรูปหัตถกรรมบ้านโคกเจริญ	บุ่งคำ	เลิงนกทา	13
72	ผ้าไหมมัดหมี่ศรีสวัสดิ์	ศรีแก้ว	เลิงนกทา	50
73	วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรหนองบก	บุ่งคำ	เลิงนกทา	22
74	กลุ่มทอผ้าด้ายลายขิดบ้านหนองเชียงโท	สร้างมิ่ง	เลิงนกทา	9
75	คำเมฆดาหาม.5	คำเตย	ไทยเจริญ	39
76	แม่บ้านเกษตรกรคำไผ่เหนือ	คำไผ่	ไทยเจริญ	16
77	แม่บ้านเกษตรกรโนนบ้านใหม่พัฒนา	คำไผ่	ไทยเจริญ	34
78	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าไหมไหมพรม	คำเตย	ไทยเจริญ	30
79	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรศรีชุมพร	ส้มผ่อ	ไทยเจริญ	12
รวม 79 กลุ่ม				

ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (2557:1)

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สุปราณี ระวังดี (2556:43-46) ได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดยโสธร พบว่า คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนมีอายุเฉลี่ย 48.12 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.37 คน ต่อครัวเรือน

เกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

เยาวเรศ ทิฐุธรรม (2549:46-52) ได้ศึกษาสถานภาพและการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 48.42 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.06 คน สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งมีอาชีพหลักคือการเกษตร และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนได้มาจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านและกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

ภานุมาศ หมดมลทิน (2550:56-59) ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อครัวเรือนต่อปี 100,001-150,000 บาท สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.9 ราย แรงงานในครัวเรือน 2.7 ราย มีหนี้สินทางการเกษตรเฉลี่ย 67,202.90 บาท ส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

4.2 สภาพการดำเนินงานกลุ่ม

เยาวเรศ ทิฐุธรรม (2549:74-76) ได้ศึกษาสภาพและการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 48.42 ปี เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม อาชีพหลักทำการเกษตร แหล่งเงินทุนได้มาจากการกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน รายได้ครอบครัวมากกว่ารายจ่ายและรายได้ในภาคเกษตรมากกว่ารายได้นอกภาคเกษตรและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการมีส่วนร่วมกลุ่มทั้งยังมีความเชื่อมั่นในการทำงานของคณะกรรมการแต่เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม ภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนกลุ่มในด้านวิชาการ การศึกษาดูงานมากขึ้น ปัญหาพบว่าสมาชิกขาดความรับผิดชอบและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ขาดจิตสำนึก ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์กลุ่ม

เพ็ญศรี ชื่นชม (2545:84-85) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและความต้องการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้แปรรูป พบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่จัดตั้งกลุ่มมาแล้ว 1-ไม่เกิน 5 ปี มีเงินทุนเมื่อแรกจัดตั้งกลุ่มระหว่าง

20,001-30,000 บาท มียอดขายต่อเดือนมากกว่า 5,000 บาทขึ้นไป การขายส่วนใหญ่ขายเองกับขายผ่านพ่อค้าคนกลาง แรงงานที่ร่วมผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้แปรรูปจำนวน 6-10 คน มีเหรียญกษาปณ์ที่ดูแลด้านการเงิน ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลด้านบัญชีคือ ประธานกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้กู้เงินจากสถาบันการเงิน

มนเทียร โรหิตเสถียร (2549:24) ได้ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาระดับของผลสำเร็จและปัญหาในการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการตลาด พบว่า ปัญหาคู่แข่งมากขึ้น การแข่งขันด้านราคาสูง ช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าใช้จ่ายสูง ปัญหาด้านการขาดแผนการตลาด ไม่มีการพัฒนารูปแบบสินค้าด้านการผลิต พบว่า มีปัญหาด้านทุนการผลิตสูง วัตถุดิบมีราคาแพง กำลังการผลิตน้อยและงานเสร็จไม่ตรงเวลา ด้านการเงิน พบว่าปัญหาหลักคือขาดเงินทุนหมุนเวียน มีหนี้สินมากเกินไป ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงินและอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป และด้านการจัดการ พบว่าค่าตอบแทนมีความจูงใจพนักงานที่มีความชำนาญ มีจำนวนพนักงานเหมาะสมต่อการผลิต

พิสมัย ศรีวิชา (2543 :159-162) ได้ศึกษาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุข พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดำเนินการจัดตั้งขึ้นเนื่องจากต้องการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพสร้างกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดี กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะมีการประชุมจัดตั้งเลือกคณะกรรมการในการบริหาร คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรียญกษาปณ์ ประธานสัมพันธ์

รังสรรค์ พยัคฆ์พัฒนกุล (2554:115-117) ได้ศึกษาศักยภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การดำเนินงานในภาพรวมด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีโครงสร้างการบริหารงานกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเหมาะสม จัดบันทึกการเงิน/บัญชีสม่ำเสมอ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก บริหารจัดการทุนภายในกลุ่มอย่างเป็นระบบ และมีการจัดสรรรายได้ผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก ด้านการบริหารการตลาด พบว่า มีการกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย

ติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมายในระดับมาก ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนพบว่า มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก มีการพัฒนาความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ/สมาชิกกลุ่ม มีการสร้างขวัญ/กำลังใจ/แรงจูงใจแก่สมาชิกในระดับมาก และผลลัพธ์ด้านการดำเนินงานพบว่า มีการเพิ่มรายได้ คุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้ สินค้า/บริการได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า หรือได้รับการรับรองคุณภาพ ส่วนด้านการวางแผนงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร และด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ปัจจัย ที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านการตลาด คืออายุ ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ คืออายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและพื้นที่ถือครองทั้งหมดทางการเกษตร และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คืออายุ

3.3 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

บัณฑิตา ศรีชัยมูล (2547:108-109) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า หมู่ที่ 4 ตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี พบว่า การพัฒนาเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านโคกเจริญได้มีการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม คือ การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารกลุ่มทอผ้า ดำเนินการโดยวิธีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่คณะกรรมการบริหารงาน การจัดทำแผนธุรกิจชุมชน ดำเนินการโดยวิธีการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติจริงในการสัมมนา การจัดทำแผนพัฒนาธุรกิจชุมชนจากการฝึกปฏิบัติ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดทำแผนธุรกิจชุมชนของกลุ่ม

อำมร รอดคำ (2551:86-87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารในจังหวัดสงขลา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและปฏิบัติตามแผนปานกลาง ความรู้และความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชน การนับถือศาสนา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัญหาอุปสรรคของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกับการมีส่วนร่วมสมาชิกไม่ให้ความสำคัญต่อขั้นตอนการดำเนินงาน ข้อมูลยังไม่เป็นปัจจุบัน ขาดความรู้ทักษะในการจัดทำแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน และไม่นำผลการประเมินมาปรับปรุงในการปฏิบัติงาน

ธิดารัตน์ ธารพันธุ์ (2550:77-79) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนระดับมากที่สุด ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก จำนวน 10 ตัวแปร ได้แก่ เพศ การเข้าร่วมประชุม การฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีผลในเชิงลบ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเข้าร่วมประชุม การฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน เงินลงทุน (เงินหุ้น) ในกลุ่ม

ปิยนุช กลิ่นคล้าย (2550:101-104) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากแหล่งต่างๆ และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยที่มีผลในเชิงลบ จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น และขนาดพื้นที่ถือครองการเกษตร

3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน

บุญรอด คำทะริ (2550:76-78) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี ว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกสูงสุดด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารในประเด็น ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิตผ้าทอ

มนเทียร โรหิตเสถียร (2549:251-256) ได้ศึกษาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการตลาดพบว่ามีปัญหาคู่แข่งมากขึ้น มีการแข่งขันด้านราคาสูง และช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าใช้จ่ายสูง ด้านการผลิตพบว่ามีปัญหาหลักในด้านต้นทุนการผลิตสูง วัตถุดิบราคาแพง ด้านการเงินพบว่ามีปัญหาด้านขาดเงินทุนหมุนเวียน ส่วนด้านการจัดการพบว่าไม่ค่อยมีปัญหา

ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม (2550:87-90) ได้ศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอกอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นว่า

ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนคือเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มไม่เพียงพอ ไม่มีความพร้อมด้านข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนดำเนินงาน ต้นทุนการผลิตสูง และผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับเครื่องหมายรับรองคุณภาพ และข้อเสนอแนะคือรัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนข้อมูลการกู้ยืมเงิน/แหล่งเงินเพื่อการกู้ยืม ควรให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงานกลุ่ม

กิตติเกษม นิ่มสะอาด (2550:80-81) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์สามต้น อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมน้ำส้มกลั่นควันไม้สมุนไพรบ้านสิงห์ใต้ มีปัญหาด้านองค์กรคือไม่มีระเบียบข้อบังคับกลุ่มด้านการบริหารจัดการยังขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจกรรม ขาดความรู้ด้านการผลิตให้ได้มาตรฐาน และขาดความรู้ความเข้าใจด้านการตลาด ตลอดจนสมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มต้องการมีแผนการดำเนินงานของกลุ่มและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนคือ การจัดทำแผนการดำเนินงานโดยสมาชิกกลุ่ม วิธีการพัฒนาคือการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และการปฏิบัติการร่วมกันของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกเพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกัน

สรุปจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชนและระหว่างชุมชน มีการส่งเสริมจากภาครัฐ วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จสมาชิกต้องมีทักษะความรู้ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม มีการติดตามประเมินผลและนำปัญหาที่พบมาปรับปรุงแก้ไข มีการวางแผนดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการตลาดและการเงิน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ มีการประชุมสม่ำเสมอ มีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการสมาชิกและมีเครือข่าย